

Å gjenkjenne rasisten i oss selv

Hvis vi hvite ikke gjenkjenner rasisten i oss selv, vil vi gjenkjenne rasismen kun hos noen personer, og ikke som et strukturtrekk, skriver Merethe Giertsen i dette innlegget i vår debatt om hvithet og rasisme.

Nettmagasinet [Afrika.no den 4.11.19](#) kritiserer professor Åse Røthing førsteamanuensis Sandra Fylkesnes for hvordan hun beskriver rasisme i en artikkel på [Afrika.no 3.10.19](#). Røthing mener Fylkesnes beskriver en rasisme som er «grunnleggende problematisk – og dessuten svært lite konstruktiv dersom målet er å skape forandring». Røthing gir to grunner for denne vurderingen: Den ene er at Fylkesnes avviser «hvite menneskers gode intensjoner og går langt i å hevde at alle hvite i kraft av sin hudfarge alltid egentlig er rasister». Den andre er, ifølge Røthing, at Fylkesnes har «et ensidig fokus på hvithet som ikke fanger opp kompleksiteten i menneskers livsbetingelser».

Jeg mener begge grunnene Røthing gir handler grunnleggende om det samme; om forståelsen av, og betydningen av, den hvite posisjonen. Fylkesnes hevder, slik jeg ser det, at den strukturelle og binære opposisjonen mellom 'hvit' og 'ikke-hvit' er et fruktbart utgangspunkt for forståelse av rasisme. Røthing mener derimot at maktforhold og majoritetsprivilegier «må forstås som uttrykk for manglende kompetanse, ikke som et resultat av iboende mangler eller egenskaper, for eksempel i kraft av å være hvit».

EN HVIT NORSK GODHETSDISKURS

Men er det mer konstruktivt å hevde, slik Røthing indirekte gjør, at det er kompetanseheving som trengs, enn å undersøke hvordan posisjonen som hvit bidrar til å reproducere det Fylkesnes omtaler som «en hvit overlegenhetsideologi»? Jeg mener at Røthing sitt standpunkt ikke er mer konstruktivt.

For det første, i Røthings tilnærming blir skillet mellom de gode – de med den riktige kompetansen – og de uopplyste opprettholdt. Det er en akademisk gavepakke til alle dem, og de er ikke få, som mener at de er anti-rasister fordi de ikke oppfatter seg selv som en som diskriminerer. Hvem mener det, i Norge i dag? Tilnærmingen er ikke overskridende, den utfordrer i liten grad en hvit norsk godhetsdiskurs.

For det andre, når 'rasisten i oss alle' avvises som en tilnærming reduseres rasisme og rasisten til en ekstrem person, til et individ, og ikke et system, som bevisst ikke liker mennesker med en annen hudfarge, og som har en intensjon om å gjøre andre vondt. Dette bildet av rasisten er en årsak til at hvite lett kommer i forsvar og blir avvisende når rasisme tematiseres, og gjør det nærmest umulig å snakke til hvite om rasisme.

For det tredje, Røthing argumenterer for at «ikke alle hvite innehar den privilegerte posisjonen som Fylkesnes tilskriver oss». Hun skriver videre at «Hvite mennesker i Norge kan også være fattige, marginaliserte og sårbare.» Her mener jeg Røthing bygger på en teoretisk forståelse som avviker fra Fylkesnes sin.

Når akademikere skal diskutere er det et poeng å definere sentrale begreper, i dette tilfellet hva som menes med den hvite posisjonen som en privilegert posisjon. Hos Peggy McIntosh, som introduserte privilegieteori i 1988, står privilegerte og ikke-privilegerte posisjoner i et dynamisk forhold til hverandre, hvor den enes privilegier er et logisk uttrykk for den andres tilsvarende ulemper i den ikke-privilegerte posisjon. Disse posisjonene utgjør en maktstruktur. I et rasistisk samfunn er den hvite alltid i en privilegert posisjon ift. den som besitter en ikke-hvit posisjon (uavhengig av andre forhold, som inntekt eksempelvis), akkurat som den heteroseksuelle alltid er i en privilegert posisjon ift. ikke-heteroseksuelle i et heteronormativt samfunn

MAKTSTRUKTURER MÅ PROBLEMATISERES

Hvis det er kompetanse som mangler, slik Røthing hevder, hvordan skal jeg, som har arbeidet med marginaliseringstematikk lenge, forstå at når jeg runder et hjørne i Amsterdam, og ser rundt 100 melaninrike mennesker, så rygger jeg intuitivt, snur, og går en annen vei, med en følelse av frykt i magen. Hadde det stått 100 hvite mennesker der, hadde jeg heller blitt nysgjerrig.

Hvorfor ikke gjøre som den amerikanske aktivisten Robin Diangelo foreslår; erkjenne seg som rasist når en har vokst opp i et samfunn som privilegerer en hvit posisjon, og starte arbeidet mot rasisme? Hvis ikke vi gjenkjenner rasisten i oss selv, så vil vi gjenkjenne rasismen kun hos noen personer, og ikke som et strukturtrekk. Og problematiseres ikke maktstrukturer forblir de intakte.